

ORD. PROF. DR. REŞİD RAHMETİ ARAT
(15 Mayıs 1900 – 29 Kasım 1964)
VE ESERLERİ

– Ölümünün 20. yıl dönümü dolayısı ile –

OSMAN FİKRİ SERTKAYA

Mukayeseli Türk dili araştırmalarının Türkiye'deki kurucusu ve tatbikçisi olan büyük dil âlimi Ordünyüs Profesör Doktor Reşid Rahmeti Arat aramızdan ayrılah 20 yıl geçti.

Reşid Rahmeti Arat 15 Mayıs 1900 tarihinde Kazan'ın kuzey batısındaki Eski Ücüm'de doğmuştur. Çocukluğu ve ilk gençliği Eski Ücüm'de ve Kazan'da geçen Arat, 1922 yılının sonuna doğru Almanya'ya gelmiş, Berlin Felsefe (Edebiyat) Fakültesi'nde Prof. Willi-Bang'ın öğrencisi olmuştur.

Mezuniyetinden sonra bir süre hocası Bang ve arkadaşı Annemarie von Gabain'le birlikte Berlin'de çalışan Arat, bu süre zarfında Turfan'da bulunan Uygur metinlerinin tasnifi ve neşri ile meşgul olmuştur.

1933 yılında Türkiye'ye davet edilmiş ve ölüm tarihi olan 1964 yılına kadar da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeki vazifesine devam etmiştir.

Arat'ın ilk ilmî neşriyatı Avrupa'da olmuştur. Bu ilk yayınlarda onun adını G. Rachmatı (Gabdurreşid Rahmeti), G. Rachmatullin ... vs şekillerinde görmekteyiz.

Türkiye'ye geldiğinde kendisine ARAT soyadını almıştır. Doçenti merhum Ali F. Karamanoğlu'na bu soyadını Kazan ağzındaki *Arıg + at* "temiz isim" > *Arat* gelişmesi ile izah etmiş. Yine A harfi ile başlayan bir soyadı seçmesinin sebebini de bir sohbet anında Prof. Muharrem Ergin'e "ilmî toplantılarda soyadına göre sıralama yapıldığını, bu yüzden A harfi ile başlayan bir soyadı seçtiği" şeklinde belirtmiştir.

Arat'ın çalışma alanı umumiyetle Uygur yazılı Türk dili yâdigârları olmuştur. O, eski Uygur dili ile yazılmış olan bir çok belgeyi neşretmiştir. Bunların arasında "Sekiz Yükmek" adı ile tanınan Uygur Sûtra'sı (*Türkische Turfantexte, VI, Das Buddhistische Sutra Säkiz Yükmäk*, SPAW Phil. –Hist. Kl. X. Berlin, 1934, 102 s. –1 levha ile–) ile "Yitiken Sudur" adıyla tanınan Uygur Sûtra'sını (*Türkische Turfantexte VII, SPAW Phil. –Hist. Kl. XI, Berlin 1936, 124 s. –6 levha ile–*); "Türlü cehennemler üzerine Uygurca par-

çalar”, (*Türkiyat Mecmuası*, IV, 1934, s. 251-263); tababete dair Uygurca parçaların neşrini (*Zur Heilkunde der Uiguren (I)*, SPAW Phil.-Hist. Kl. XXVI, Berlin 1930, 25 s. –8 levha ile–); *Zur Heilkunde der Uiguren (II)*, SPAW Phil.-Hist. Kl. XXII, Berlin 1932, 50 s. –3 levha ile–); “Oğuz Kağan” destanı’nın Uygur harfli nüshasını (*Die Legende von Oghuz Qaghan*, SPAW Phil.-Hist. Kl. XXV. Berlin, 1932, 44 s.) –Bu neşrin türkçe tercümesi için bk. *Oğuz Kağan Destanı*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Semineri Neşriyatından, Nr. 18, İstanbul, 1936, 69 s. *Oğuz Kağan Destanı*, 1000 Temel Eser, Numara 31, İstanbul 1970, VI+39 s.); eski Uygur şiirlerini (*Eski Türk Şiiri*, TTK yayınlarından, VII. Seri No. 45, Ankara 1965, XXII+506 s.); eski Türk hukuk vesikalarını (“Eski Türk hukuk vesikaları”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, I/1, Ankara, 1964, s. 5-53 –11 levha ile– ve *JSFOu*, 65, Helsinki 1964, s. 13-77) vs’yi sayabiliriz.

Arat, Eski Uygur dili dışında İslâmî Uygur devresi metinlerinin, bilhassa Karahanlı devresine ait metinlerin de en ciddî nâşirlerindedir. Yûsuf Has Hâcib’in *Kutadgu Bilig* (*Kutadgu Bilig, I, Metin*, TDK yayınlarından C. II, 29, İstanbul 1947, LXX+656 s.; *Kutadgu Bilig, II, Tercüme*, TTK yayınlarından, II. Seri, No. 20, Ankara 1959, XXVIII+477 s.; *Kutadgu Bilig, III, İndeks*, TKAE yayınları : 47, Seri : IV-Sayı : A12, İstanbul-1979, XV+565 s.) adlı eseri gibi Karahanlı devresinin en mühim yâdigârlarından birisinin son neşrini örnek bir titizlikle gerçekleştirmiştir. Sahadaki diğer bir örnek neşri de Yükneklî Mahmûd’un *Atebetü’l-hakayık* adlı eseridir. (*Atebetü’l-hakayık*, TDK yayınlarından, C. II, 32, İstanbul, 1951, 163+LXXXI-CLXXIII s.).

Arat’ın İslâmî devreye ait diğer Uygurca yayınları için de şunları zikredebiliriz. “Fatih Sultan Mehmed’in yarhğı”, (*Türkiyat Mecmuası*, VI, 1939, s. 285-322 –20 levha ile–. Bu yayının fransızca neşri için bk. “Un yarlık de Mehmed II, le Conquérant”, *Annali del Regio Istituto Superiore Orientale di Napoli*, XVIII, I, 1940, s. 25-68 –20 levha ile–); “Bir yazı nümunesi münasebeti ile”, (*Fuad Köprülü Armağanı*, İstanbul, 1953, s. 17-29 –2 levha ile–); “Uygurca yazılar arasında”, (*Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, 3, 1936 s. 101-112 –1 levha ile–); “Among the Uighur Documents”, (*Ural-Altaysche Jahrbücher*, XXXVI/3-4, 1965, s. 263-272. Bu makalenin Türkçesi için bk. “Uygurca yazılar arasında (II)”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXII (1977), s. 17-28 –2 levha ile–).

Arat’ın 40 yıla yaklaşan ilmî mesaisindeki en önemli yeri, muhakkak ki, Yûsuf Hâs Hacib’in *Kutadgu Bilig* adlı eseri tutmuştur. *Kutadgu Bilig* üzerindeki çalışmasına 1925’lerde başlayan Arat’ın bu çalışması, kesintisiz olarak 1964 yılındaki vefatına kadar devam etmiştir.

Arat’ın *Kutadgu Bilig* üzerindeki ilk neşri, Fıtrât’ın *Kutadgu Bilig* hakkındaki bir makalesinin tercümesidir. “*Kutadgu Bilig*”, *UJb*, IV/2-1, 1926, s. 154-158.

Kutadgu Bilig'in Arap harfli olan Kahire ve Nemengan yazmaları ile Uygur harfli olan Herat yazmasının tıpkıbasımlarının, Atatürk'ün emriyle Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanmasından sonra, Arat'ın bu üç nüshanın edisyon kritiğini yaptığını görüyoruz. Arat'ın transkripsiyonu, daha önce Herat yazmasını yayımlayan Vambery ile Herat ve Kahire yazmalarının edisyon kritiğini yapan Radloff yayınından sonra, Kutadgu Bilig metninin üçüncü ve son neşridir. Arat'ın bilinen üç nüsha üzerinden hazırlanmış olduğu bu transkripsiyonlu metin, 1947 yılında, Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanmıştır. Türk Dil Kurumu bu cildin ikinci baskısını 1979 yılında fotokopi usulüyle yeniden yapmıştır.

Arat bu neşri ile, hem Kutadgu Bilig metni üzerindeki son sözü söylemiş, hem de ilmî çalışmanın en titiz örneklerinden birini, ilim âlemine sunmuştur.

Bu neşirden sonra, bir taraftan transkripsiyonlu metnin tercümesi üzerindeki çalışmalarını yoğunlaştıran Arat, bir taraftan da transkripsiyonlu metni kesip fişlere yapıştırtarak, metnin gramatikal indeksi üzerindeki çalışmalarını hızlandırmıştır.

Kutadgu Bilig'in tercümesinin neşri, 1959 yılında, Türk Tarih Kurumu tarafından gerçekleştirilmiştir ve böylece serinin ikinci kitabı da ilim âlemine takdim edilmiştir.

Tercüme cildinin de neşrinden sonra Arat, mesaisini serinin üçüncü kitabı olan "İndeks" cildi üzerine teksif etmiş ve 1964 yılındaki ani ölümü ile de uzun yıllar bir metronom ritmi ile devam eden bu ilmî çalışma durmuştur.

Arat, kitap, fiş, fotokopi, mikrofilm vs gibi ilmî malzemesini, ölümünden sonra Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'ne bağışladığını vasiyet ettiği için, ona ait bütün ilmî malzeme ölümünü müteakip, Ankara'ya nakledilmiş idi.

Arat'ın kitapları, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün o zamanki başkanı Prof. Dr. Ahmet Temir'in emriyle, Enstitü'nün yetkili memurları tarafından fişlenmiş, numaralanmış ve müstakil bir odada ilim âleminin istifadesine hazır duruma getirilmiştir.

Yine Prof. Dr. Ahmet Temir tarafından Arat'ın terekesinde bulunan yayınlanmamış ilmî malzemenin teshiti, bu satırların yazarına havale edilmiş ve muhtelif tarihlerde TKAE'nde yapılan çalışmalar sonucunda, Arat'ın üzerinde çalıştığı, fakat ikmal ve neşr edemediği eserlerin durumu aydınlığa kavuşmuştur.

İlk büyük neşir olarak Kutadgu Bilig'in "İndeks" cildi üzerinde durulmuştur.

Arat'ın basılmamış evraklarını tasnif ettiğim sırada, Kutadgu Bilig'in indeks fişlerinin durumunu da şu şekilde tesbit etmiştim.

Arat, Kutadgu Bilig’de geçen kelimelerin tamamını kestirmiş ve fişler üzerine yapıştırmış, böylece meydana gelen fişleri de alfabe sırasına dizdirtmişti. Deneme mahiyetinde olmak üzere de A harfi ile B harfinin yarısına yakın bir kısmını, ayrı fişler üzerinde, gramer indeksi haline getirmişti. Tabii ki esas indeks fişleri bu haliyle ham malzeme durumunda idi.

Kutadgu Bilig’in indeksini hazırlama görevine ilk önce kürsüsünün bir mensubu olan Ali Fehmi Karamanlıoğlu tâlip olmuş ve bunun üzerine Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü indeks fişlerini İstanbul’a göndermiştir. Fakat Karamanlıoğlu, ağır bir böbrek rahatsızlığı yüzünden bu çalışmayı gerçekleştirememiş ve fişlerin İstanbul’a naklinden kısa bir müddet sonra da vefat etmiştir. Bunun üzerine indeks üzerindeki çalışmalar Eski Türk Dili Kürsüsünün Başkanı Prof. Dr. Muharrem Ergin’in nezaretinde Osman Fikri Sertkaya tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

İndeks fişleri, 1972-1973 ders yılında Eski Türk Dili Kürsüsünün beş tezli öğrencisine paylaştırılmış ve böylece A-B harflerinin fişleri Ayhan Çelik, B-İ harflerinin fişleri Leylâ Akünlü, K-N harflerinin fişleri Şekip Ünlü, O-Tı harflerinin fişleri Nevin Ertekin ve Ti-Z harflerinin fişleri Başak Tunçer tarafından, Kutadgu Bilig tercümesindeki karşılıkları ile, tek tek, kontrol edilmiştir. Fişler, daha sonra bir defa da *Dîvânu Lügati’t-Türk* ve *Drevnetyurkskiy Slovar’* (Eski Türkçe Sözlük)’daki kelime karşılıkları ile de karşılaştırılarak mânâ kontrolü tekrarlanmıştır.

Kutadgu Bilig’in beş bölüm halinde hazırlanan bu indeks taslağı, Kemal Eraslan ve Osman Sertkaya tarafından da 100.000’i aşkın fiş tek tek kontrol edilerek gözden geçirilmiş ve madde başlarının karşılıkları, indeks sırası ve beyit numaralarının kontrolünün tamamlanmasıyla, 800 sahifelik müsvedde basıma hazır hale getirilmiştir.

Basıma hazırlanan metnin son ilmî kontrolü Prof. Muharrem Ergin tarafından yapıldıktan sonra indeks cildinin metni basılmak üzere İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi’ne Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından teslim edilmiştir.

Arat’ın yarım kalan eserleri içerisinde *Kutadgu Bilig*’in “İndeks” cildi ile *Eski Türk Şiiri*’nin “İndeks” cildi başta gelmekte idi. Eski Uygur metinlerinden *Altun Yaruk* (Suvarnaprabhâsa)’un ilk dört bölümünün transkripsiyonu, Vapşı Bahşı’nın “*Hsin (kônğül) tözin ukıdtaçı nom*” adlı eseri ile, *Dandita (Tantra)*’nın *tefsiri*, irili ufaklı bir kısım Uygur harfi metinlerin transkripsiyonu ile *Sekiz Yükme* (TTVI) adlı sûtranın türkçeye tercümesi, Uygur hukuk vesikalarının transkripsiyon denemeleri, İslâmî Uygur metinlerinden *Bahtiyâr-nâme*’nin yer yer eksik transkripsiyonu ile bir kısım küçük islâmî metinlerin transkripsiyon denemeleri, Doğu Türkçesi Metinleri –antoloji olarak– vs gibi eserler yanında bir kısım küçük makalelerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Bu yarım kalan eserlerden Vapşı Bahşı'ya ait olan ve British Library, Or. 8212/108'de kayıtlı olan Uygur harfli "HSIN (kōngül) tözin ukıdtaçi nom" (Gönülün aslını öğreten tasavvur) adlı metin, kısmen Masahiro Shōgaito tarafından işlenmiştir. "Uighur Manuscript Or. 8212-108, British Museum", *The Toyo Gakuho*, 57/1-2 (1976), s. 017-035. Metnin tamamı ise Şinasi Tekin tarafından *Buddhistische Uigurica aus der Yüan-Zeit*, başlığı ile Macar İlimler Akademisi yayınları arasında neşredilmiştir. *Teil I. HSIN Tözin Oqidtaçi Nom. Teil II. Die Geschichte von Sadāprarudita und Dharmodgata Boddhisattva*, Budapest 1980, 383 s. (42 levha ile).

British Library, Or. 8212/109'da kayıtlı olan Uygur harfli *Dantira* "Tantra", kısmen Masahiro Shōgaito tarafından işlenmiştir. "On Uighur Manuscript Or. 8212-109", *The Toyo Gakuho*, 56/1 (1974), s. 044-057. Metnin tamamı Peter Zieme-György Kara tarafından yayımlanmıştır. *Ein uigurisches Totenbuch. Naropas Lehre in uigurischer Übersetzung, von vier tibetischen Traktaten nach der Sammelhandschrift aus Dunhuang* British Museum Or. 8212 (109), *Asiatische Forschungen*, Band 23, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1979, 347 s.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ise Arat'ın eserlerini, imkânları nisbetinde ilim âlemine sunmaya çalışmıştır.

Arat'ın "Uygurlar" adlı makalesi, *Türk Kültürü Araştırmaları* dergisinin merhum Prof. Abdükadir İnan'a ithaf edilen XVI/1-2 (1977-1978) cildinde yayımlanmıştır.

Arat'ın "Uygurca yazılar arasında (II)" başlıklı makalesi, TDED'nin merhum Doç. Dr. Ali F. Karamanhoğlu'ya ithaf edilen XXII. cildinin 17-28. sayfeleri arasında iki levha ile birlikte yayımlanmıştır. (Bu türkçe neşir ile Arat'ın bu makalesinin *UAJb*, XXXVI/3-4'deki "Among the Uighur Documents "II" başlığıyla yayımlanan fakat Arat'ın vefatı dolayısıyla tashih edilemediği için bir çok eksiği olan ingilizce tercümesinin de doğru neşri gerçekleştirilmiş olmaktadır).

TKAE bir taraftan Arat'ın bu küçük çalışmalarını sıra ile neşre çalışırken diğer taraftan da onun büyük hacimli eserlerini yayına hazırlama çalışmalarını devam ettirmektedir.

Kutadgu Bilig İndeksi'nin basımı transkripsiyon harfleriyle ilgili çeşitli imkânsızlıklar yüzünden üç yıl kadar devam etmiştir.

Eserin sekiz formasının matbaa tashihleri Eraslan ve Sertkaya tarafından yapılmıştır. Sertkaya'nın iki yıl için Almanya'ya gitmesi üzerine, tashihleri yapmak üzere neşir heyetine Nuri Yüce dahil edilmiştir. Nuri Yüce 8. formadan itibaren eserin sonuna kadar matbaaya verilen müsveddelerdeki numaraların metinden tashihini yapmıştır. Kemal Eraslan ise dizilen metnin tashihini yürütmüştür. Bu arada Kemal Eraslan'ın gözlerinden ağır bir ame-

Ord. Prof. Dr. REŞİD RAHMETİ ARAT
(15 Mayıs 1900 — 29 Kasım 1964)

liyat geçirmesi eserin basımını bir müddet için aksatmıştır. Eserin son on formasının matbaa tashihi ise Almanya'dan dönen Sertkaya tarafından yapılmış ve *İndeks*, bu müşterek çalışma ile III. Milletler Arası Türkoloji Kongresi'nin açılışında ilim âlemine takdim edilmiştir.

Böylece Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, kurucularından Reşid Rahmeti Arat'ın bu büyük eserini de gün ışığına çıkarmıştır.

Kutadgu Bilig'in *İndeks* cildi üzerine değerli tanıtma ve tenkitler yapılmıştır. Bunlar arasında şu çalışmalar bilhassa zikre değer. Robert Dankof'un *In Memoriam Ali Nihad Tarlan Hâtıra Sayısı*, Journal of Turkic Studies, Vol. 3, 1979, s. 461-464'deki yazısı bu konudaki ilk tanıtma ve tenkit yazısıdır. Keza Semih Tezcan'ın "Kutadgu Bilig Dizini Üzerine" başlıklı yazısı da eserde geçen bir çok madde başı hakkında çok değerli görüşleri işleyen bir makaledir. (Türk Tarih Kurumu *Belleteni*, XLV/2, Sa. 178, Nisan 1981, s. 23-78). Yine Gerhard Doerfer'in Kutadgu Bilig'de yuvarlak ünlülü kelimeler için verdiği listeyi de buraya dahil edebiliriz. Gerhard Doerfer, "Türkolojide eleştiri sorunları", *TDAY Belleten* 1980-1981, Ankara 1983, s. 95-98.

Arat'ın transkripsiyonunu yaptığı büyük metinlerden birisi de islâmî devrenin Uygur harfli yazmalarından olan *Bahtiyâr-nâme*'dir. *Bahtiyâr-nâme* metni de indeksi yapılarak *Bahtiyâr-nâme ve Rızvan Şâh hikâyesi* başlığı ile basıma hazır hâle getirilmiştir.

Arat'ın öğrencileri O'nun diğer yarım kalan eserlerine de tamamlayarak neşredeceklerdir.

Arat'ın eserlerinin listesi Prof. Dr. Ahmet Temir tarafından hazırlanmış ve *Reşid Rahmeti Arat İçin* adlı anma kitabında yayımlanmıştı. Ben burada Arat'ın ölümü olan 1964 yılından bu güne kadarki neşriyatının bir listesini daha vererek A. Temir'in hazırladığı listeyi bu güne kadar getiriyorum.

1 9 6 5

- 216 a. R. Rahmeti Arat, "Dil meseleleri ve Türk dili", *Türk Kültürü*, III, 27, 1965, s. 33-40.
- 216 b. R. Rahmeti Arat, "Dil meseleleri ve Türk dili", TKAE, *Konferanslar I*, 1964, Ankara 1965, s. 40-57.
217. Reşid Rahmeti Arat, *Eski Türk Şiiri*, TTK yayınlarından, VII. Seri-No. 45, Ankara, 1965, XXII-506 s.
218. Reşid Rahmeti Arat, "Türkçede cihet tespiti ve bunun için kullanılan tabirler", *Türkiyat Mecmuası*, XIV, 1965, s. 1-24.
219. Reşid Rahmeti Arat, "Among the Uighur Documents II", *Ural-Altaysche Jahrbücher*, XXXVI/3-4, 1965, s. 263-272.
(Türkçeden İngilizceye çeviren : Arthur Thomas Arlotto).

1 9 7 5

220. Ord. Prof. Dr. R. Rahmeti Arat, "Dil tabii bir varlıktır", *Türk Kültürü*, XIV, 158, Aralık 1975, s. 69 (5)-74 (10).

221. Reşid Rahmeti Arat, "Uygurca yazılar arasında (II)", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXII, 1977, s. 17-28 -iki levha ile-.

1 9 7 8

222. Reşit Rahmeti Arat, "Uygurlar", *Türk Kültürü Araştırmaları*, XVI/1-2, (1977-1978), 1978, s. 89-149.

1 9 7 9

223. Reşid Rahmeti Arat, *Kutadgu Bilig, III, İndeks*, TKAE yayınları : 47, Seri : IV - Sayı : A 12, İstanbul 1979, XV+565 s. (İndeksi neşre hazırlayanlar : Kemal Eraslan-Osman F. Sertkaya-Nuri Yüce).

1 9 8 1

224. Ord. Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat, "Notlar", *Millî Kültür*, Aylık Dergi, Cilt : 3, Sayı : 4, Eylül 1981, s. 10-11.

1 9 8 6

225. Reşid Rahmeti Arat, "Özbek halk edebiyatı örnekleri: Öydin öyge barmak-nı beyânı", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1982-1983*, Ankara 1986, s. 1-28.

226. Reşid Rahmeti Arat, "Iduk-Kut ünvanı hakkında", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXIV, 1986, s. 23-33

1 9 8 7

227. Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat, *Doğu Türkçesi Metinleri*, TKAE yayınları, Ankara 1987, VIII+87 s.

228. Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat, *Makaleler*, TKAE yayınları, Ankara 1987, XXIV+1056 s.

İkinci ve üçüncü baskısı yapılan eserleri :

1 9 7 0

1. *Oğuz Kağan Destanı* (W. Bang ile birlikte), 1000 Temel Eser, No. 31, Devlet Kitapları, İstanbul 1970, IV+39 s.

2. *Baburnâme (Baburun Hatıratı) 1*, 1000 Temel Eser, No. 39, Devlet Kitapları, İstanbul 1970, s. 1-182.

Baburnâme (Baburun Hatıratı) 2, 1000 Temel Eser, No. 40, Devlet Kitapları, İstanbul 1970, s. 185-403.

Baburnâme (Baburun hatıratı) 3, 1000 Temel Eser, No. 41, Devlet Kitapları, İstanbul 1970, s. 409-626 (2 levha ile).

1 9 8 5

3. *Baburnâme "Babur'un Hâtıratı"*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları : 602, 1000 Temel Eser Dizisi : 108, Ankara 1985, 622 s. (2. levha ile).

1 9 8 6

4. *Baburnâme –Babur'un Hâtıratı– I*, Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları : 491, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi : 64, Ankara 1986, s. 1-182.
Baburnâme –Babur'un Hâtıratı– II, Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları : 492, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi : 65, Ankara 1986, s. 185-403.
Baburnâme –Babur'un Hâtıratı– III, Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları : 494, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi : 66, Ankara 1986, s. 409-626 (2 levha ile).

a) Yayına hazır eserleri

229. *Zur Heilkunde der Uiguren (I)*'in türkçe tercümesi (İndeks ilâve eden ve eseri neşre hâzırlayan : Osman F. Sertkaya).
 230. *Bahtiyar-nâme ve Rızvân Şâh hikâyesi*, İndeks ilâvesi ile eseri neşre hazırlayanlar: Osman F. Sertkaya'nın idâresinde Mustafa Kaçalın, Hicran Karakoç, Ceval Kaya ve Handan Yamanlar).
 231. *Tahir bile Zöhre* (İndeks ilâvesiyle eseri neşre hazırlayan : Nuri Yüce).
 232. *Hurilika vü Hamra* (İndeks ilâvesiyle eseri neşre hazırlayan : Nuri Yüce).

b) Yayına hazırlanan eserleri

233. *Türkische Turfantexte (Türkçe Turfan metinleri) VI : Sekiz Yükmek Yaruk Sûtra'nın Türkçe tercümesi*.
 234. *Eski Türk Şiiri'nin İndeks cildi*.
 235. *Kazak Türkçesi Metinleri*.

c) Yayına hazırlanacak eserleri

Bu zikredilen eserlerden ve makalelerden başka Arat'ın diğer yarım kalmış eserleri de tamamlandıkça ilim âlemine duyurularak yayımlanacaktır.

Bu yazıyı Rahmeti Arat'ın ölümü üzerine halefi Muharrem Ergin tarafından söylenen şu sözlerle bitirmek istiyorum.

Et ve kemikten ibâret Rahmeti Arat'ın maddî hayat çeşmesi 64 yaşında kurumuştu. Fakat Rahmeti Arat'ın arka arkaya yayınlanacak eserleri bu ömrü rahatça 20-30 sene daha ileriye götürebilecekti. Rahmeti Arat'ın manevî hayat çeşmesi akmağa devam ediyordu.

Tek tesellimiz budur!